

SPORAZUMI U DOKAZNE SVRHE

- NEDOSTATNI NORMATIVNI OKVIR I POSLJEDICE U PRAKSI

E. Ivičević Karas, Z. Burić, M. Pajčić

Konferencija „Konsenzualni postupci u hrvatskom i poredbenom kaznenom procesnom pravu te u iskustvima praktičara – predstavljanje rezultata istraživanja“

Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Trg Republike Hrvatske 3/III, dvorana IV i *Google Meet*, 9. prosinca 2022.

*Ovu konferenciju je sufinancirala Hrvatska zaklada za znanost projektom
Sustavni pristup modelima konsenzualne pravde u hrvatskom kaznenom postupku (IP-2019-04-1275)*

Sadržaj

Poredbenopravna analiza:

- Specifična svrha sporazuma i načelo razmjernosti
- Diskrecijske ovlasti državnog odvjetnika vs. sudska kontrola
- Procesna prava i prava obrane
- Prava žrtava

Rezultati istraživanja iskustava praktičara

Specifična svrha sporazuma i načelo razmjernosti

Vrlo raznolika poredbenopravna rješenja

- Sporazumi o suradnji („*cooperation agreements*”) - SAD
- Suradnici pravosuđa (+ penitencijarni sustav) - Italija, Francuska
- Krunski svjedok – naglašeno načelo razmjernosti + načelo legaliteta (+ neformalni sporazumi) – Njemačka
- Krunski svjedok – naglašeno načelo razmjernosti + načelo oportuniteta – Austrija
- Krunski svjedok, imunitet svjedoka, presuda na temelju sporazuma stranaka - Hrvatska

Diskrecijske ovlasti državnog odvjetnika vs. sudska kontrola

Ključno pitanje – primjena načela legaliteta ili načela svrhovitosti u „mjerama nagrađivanja“

- U zemljama u kojima dominira načelo legaliteta (Italija i Njemačka) – o sporazumu u pravilu odlučuje sud – iznimka Austrija!
- Čak i u Francuskoj, u kojoj dominira načelo svrhovitosti – sud odlučuje o „mjerama nagrađivanja“
- Uloga suda u hrvatskom pravu?

Procesna prava i prava obrane

- Značajna razlika u „početnom” procesnom položaju osobe koja stječe status krunskog svjedoka ili imunitet svjedoka (procesni imunitet)
- Spoznajni kriterij razlikovanja između osumnjičenika i (presumptivnog) svjedoka
- Moguća manipulacija procesnim ulogama – neformalni sporazumi?
- Oспорava li se u tom slučaju zakonitost ili vjerodostojnost iskaza svjedoka?
- Pitanje odgovarajuće sudske kontrole sporazumijevanja

Prava žrtava

- Nisu u središtu interesa pravnih sustava kod ovih oblika sporazuma
- Interesi žrtava – prvenstveno kroz mogućnost naknade štete
- Tendencije jačanja mogućnosti aktivnijeg sudjelovanja žrtava u kaznenim postupcima?

Iskustva praktičara

1. Sklapanje sporazuma u dokazne svrhe – iskustva državnih odvjetnika

- zamjenici državnih odvjetnika na općinskoj i na županijskoj razini u pravilu nemaju iskustva sa sklapanjem takvih sporazuma. Uglavnom ih doživljavaju kao institute čija je primjena u domeni USKOK-a
- institut koji se koristi radi pribavljanja dokaza (iskaza svjedoka) jest presuda na temelju sporazuma stranaka. Čini se da se krunski svjedok i imunitet svjedoka u praksi uopće ne koriste. Osnovni je problem što presuda na temelju sporazuma stranaka nije zakonski dizajnirana tako da služi za tu svrhu

Iskustva praktičara

1. Sklapanje sporazuma u dokazne svrhe – iskustva državnih odvjetnika

- nije uvijek ključno može li se (i hoće li se) suoptuženik koji je sklopio sporazum na temelju kojeg je donesena presuda pojaviti kasnije kao svjedok optužbe u postupku protiv inicijalno svojih suoptuženika. Njegov je iskaz (primarno) važan radi povezivanja ostalih dokaza u smislenu cjelinu (razrade optužnice kao uvjerljive tvrdnje)
- manji broj njih susreo se sa situacijom da je sklapanje takvih sporazuma inicirala obrana

Iskustva praktičara

1. Sklapanje sporazuma u dokazne svrhe – iskustva branitelja

- samo manji broj branitelja našao se u situaciji da državni odvjetnik nudi sporazum u zamjenu za iskaz okrivljenika koji će poslužiti kao dokaz protiv suokrivljenika
- branitelji općenito smatraju da se takvi sporazumi u praksi rijetko nude, a još rjeđe sklapaju
- općenito ovakve sporazume doživljavaju negativno
- samo manji broj branitelja nudio je sklapanje takvog sporazuma državnom odvjetniku

Iskustva praktičara

1. Sklapanje sporazuma u dokazne svrhe – iskustva branitelja

- gotovo su se svi branitelji našli u situaciji da se kao svjedok optužbe pojavljuje raniji suokrivljenik
- uglavnom se radilo o presudi na temelju sporazuma stranaka, ali prema njihovom mišljenju, nekada se radilo i o neformalnim sporazumima
- smatraju da je takva praksa loša jer neopravdano favorizira neke od suokrivljenika. Pored toga, takvi svjedoci često iskazuju različito od sadržaja njihova ranijeg priznanja

Iskustva praktičara

1. Sklapanje sporazuma u dokazne svrhe – iskustva sudaca

- u predmetima USKOK-a, uobičajena je praksa da se kao svjedoci optužbe pojavljuju raniji suokrivljenici koji su sklopili sporazum (presudu na temelju sporazuma stranaka) s tužiteljstvom

- vezano uz tu praksu, postoji nekoliko spornih pitanja:

1. mogućnost korištenja presude na temelju sporazuma kao dokaza,
2. zakonitost i vjerodostojnost iskaza takvog svjedoka,
3. učinkovitost korištenja presude na temelju sporazuma stranaka u dokazne svrhe (nepostojanje obveze svjedoka da iskazuje u skladu sa svojim ranijim priznanjem)

Neformalni sporazumi u dokazne svrhe

- Većina intervjuiranih državnih odvjetnika ima iskustva s neformalnim sporazumima s osumnjičenicima i okrivljenicima (heterogeni i neprecizni odgovori) – no samo 1 je postigao takav sporazum u dokazne svrhe, a 11 nije nikada
- 12 odvjetnika je izričito navelo da su bili u situaciji da je, po njihovom mišljenju, postojao neformalni dogovor između državnog odvjetnika i svjedoka
- 13 sudaca izričito je navelo da su imali slučajeve u kojima je kao svjedok ispitana osoba u odnosu na koju postoji vjerojatnost da je sudjelovala u kaznenom djelu koje se optuženiku stavlja na teret, a nije bilo formalnog sporazuma između stranaka (4 izričito nikada)
- Zaključak: neformalni sporazumi sklapaju se u praksi – adekvatnost formalnih sporazuma?

Neformalni sporazumi u dokazne svrhe

Pravna sredstva

- Neformalni sporazumi u dokazne svrhe i načelo legaliteta?
- Dokazna vrijednost (snaga)?
- Zakonitost dokaza?

Neformalni sporazumi u dokazne svrhe

Osporavanje dokazne snage ili zakonitosti?

- Većina državnih odvjetnika (14) nema nikakvih iskustava, a neki navode osporavanje dokazne snage od strane odvjetnika
- 9 odvjetnika osporavalo dokaznu vrijednost (snagu), a 2 zakonitost – samo troje uspješno
  - 7 odvjetnika navelo da se ti dokazi koriste za utvrđivanje odlučnih činjenica
- 4 sudaca navelo da obrana obično ne osporava takve sporazume, 4 da osporava vjerodostojnost, 1 zakonitost, a 1 i vjerodostojnost i zakonitost

Neformalni sporazumi u dokazne svrhe

Osporavanje dokazne snage ili zakonitosti?

- Zaključak fokusne grupe s odvjetnicima – da je potrebno osporavati i vjerodostojnost i zakonitost dokaza
- Zaključak fokusne grupe sudaca i mješovite fokusne grupe – treba osporavati vjerodostojnost

Nema jedinstvenog tumačenja niti prakse → potreba za detaljnijom regulacijom pravnih sredstava i sudske kontrole

Sudska kontrola

Je li sudska kontrola neformalnih sporazuma u dokazne svrhe odgovarajuća?

- Heterogeni odgovori odvjetnika – 6 smatra da nije, 3 da je, a 1 smatra da to ovisi o kvaliteti suca
- Heterogeni odgovori sudaca – 3 vjeruju da je, neki smatraju da nije, 4 izjavilo da ne znaju kako bi se mogla osigurati odgovarajuća sudska kontrola, a 4 da nije, no da nije niti potrebna
  - dvoje sudaca smatra da bi se navedeni problem riješio prisutnošću obrane pri ispitivanju svjedoka tijekom prethodnog postupka (ostvarenjem konfrontacijskog prava)

Vrlo različita iskustva → ukazuju na svojevrsnu sivu zonu

Zaključci

1. Konsenzualni oblici koji su osmišljeni u dokazne svrhe – krunski svjedok i imunitet svjedoka – gotovo se nikad ne koriste u praksi. Primjenjuju se postupci koji formalno nisu namijenjeni za tu svrhu – presude na temelju sporazuma stranaka, te različiti oblici neformalnih dogovora između državnog odvjetnika i okrivljenika.
2. Konsenzualni oblici postupaka koji su osmišljeni u dokazne svrhe – krunski svjedok i imunitet svjedoka, ne pojavljuju često u praksi i općenito se smatra da su povezani s radom USKOK-a. Ni ispitani državni odvjetnici ni branitelji nisu pokazali spremnost u iniciranju ovakvih sporazuma u praksi.
3. Činjenica da se u dokazne svrhe koristi oblik konsenzualnog postupka koji nije osmišljen za tu svrhu – presuda na temelju sporazumu stranaka – predstavlja brojne praktične probleme. Riječ je o problemima koji se odnose na učinkovitost rada državnog odvjetništva (iskazi „suradnika pravde“ kao svjedoka), kao i na položaj obrane (korištenje presude na temelju sporazuma kao dokaza u postupku protiv suoptuženika).

Zaključci

4. Uočeni problemi, kao i činjenica da se u praksi koriste različiti oblici neformalnih sporazuma, koji ponekad imaju prednost pred formalnim konsenzualnim postupcima, upućuju na zaključak da način na koji su konsenzualni postupci u dokazne svrhe uređeni na normativnoj razini nije odgovarajući.
5. Ne postoji jasan zakonodavni okvir, niti praksa, u pogledu načina na koji se pred sudom može osporiti korištenje iskaza svjedoka dobivenih neformalnim sporazumom, dakle u situaciji kada iz iskaza svjedoka (ali i drugih dokaza) proizlazi da je sam svjedok zapravo trebao biti u ulozi (su)okrivljenika. To ukazuje na potrebu jasnog uređenja pravnih sredstava koja se mogu koristiti u slučaju neformalnih sporazuma, čime će se ujedno osigurati učinkovitiji sudski nadzor.
6. Sudska kontrola treba uključivati primjenu načela legaliteta, odnosno načela oportuniteta, što podrazumijeva kontrolu zakonitosti svakog, formalnog ili neformalnog, sporazuma u dokazne svrhe između državnog odvjetnika i svjedoka.

ZAHVALJUJEMO NA PAŽNJI!

SPORAZUMI U DOKAZNE SVRHE

- NEDOSTATNI NORMATIVNI OKVIR I POSLJEDICE U PRAKSI

E. Ivičević Karas, Z. Burić, M. Pajčić

Konferencija „Konsenzualni postupci u hrvatskom i poredbenom kaznenom procesnom pravu te u iskustvima praktičara – predstavljanje rezultata istraživanja“

Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Trg Republike Hrvatske 3/III, dvorana IV i *Google Meet*, 9. prosinca 2022.

*Ovu konferenciju je sufinancirala Hrvatska zaklada za znanost projektom
Sustavni pristup modelima konsenzualne pravde u hrvatskom kaznenom postupku (IP-2019-04-1275)*